

האירועים לציון יום השנה למלחמת יום הכיפורים עומדים בשנים האחרונות בסימן הבולטות התקשורתית של האחראי הראשי למחדל, ראש אמ"ן באותם ימים אלי זעירא. בשנת 2012 ציין הערוץ הראשון את המלחמה בראיון ("בלעדי" כמובן) שקיים אתו עורך "מבט שני", איתי לנדסברג, וב-2013 נתנה לו הסדרה "לא תשקוט הארץ" — סדרת הטלוויזיה המרכזית לציון 40 שנה למלחמה, בהפקת איתי לנדסברג והתחקירנים אמיר אורן ומיכה פרידמן — במה רחבה נוספת.

זעירא היה גם מושך הקהל העיקרי ביום עיון על המלחמה שערך **המכון למחקרי ביטחון לאומי** בתל אביב. השנה הוא "סוגר חשבון" ככוכב המלחמה של "ידיעות אחרונות", בסדרת ראיונות עם אבירם ברקאי. לזכותו של ברקאי אפשר לומר, שבניגוד לאחרים הוא אינו מוותר, ושואל את אלי זעירא שאלות קשות.

השאלה העקרונית היא, אם למסכת הראיונות הזאת יש גם ערך מעבר להשגת רייטינג. התשובה היא שלילית. כי זעירא, לפחות בכל מה שנוגע לחלקו ב"מחדל", התגלה כשקרן, כפי שעולה גם ממסמכיה של ועדת אגרנט.

לפני כחודש שיחררה ועדת אנגלרד, לבקשתו של ד"ר רמי רום ולבקשתי, מכתב אזהרה שהוציאה ועדת אגרנט לזעירא. במכתב מ-10 בפברואר 1974 זומן זעירא לעדות נוספת בנושאים שמהם הוא היה עלול להיפגע. מדובר במכתב יוצא דופן. איש מהאחרים שהודחו מתפקידם על ידי ועדת אגרנט לא קיבל מכתב דומה. נראה שבמקרה של זעירא סברה הוועדה, שמעשיו לפני המלחמה גבלו בפלילים, ולא רק בטעות בשיקול הדעת.

הרקע למכתב ברור: בעדותו בפני ועדת אגרנט בסוף חודש נובמבר 1973, ולאחר שהצהיר "בהן צדק לומר את האמת" הסביר זעירא, כי היה משוכנע שיוכל לתת התרעה מלחמה על בסיס אמצעי האיסוף המיוחדים של אמ"ן, שבהם ראה את "פוליטת הביטוח" נגד הפתעה. לדבריו, האמצעים כשלו בשל מאמצי ההסתרה המצריים המוצלחים, בראש ובראשונה מידור קפדני.

לאחר שהוועדה שמעה עדויות נוספות היא שלחה לזעירא את מכתב האזהרה. במכתב צוינו הנושאים שביחס להם יישאל.

הראשון שבהם היה "אי הפעלת ("האמצעים המיוחדים") באופן מלא בתקופה החל מיום 1.10.73 ועד חצות בלילה אור ליום 6.10.73, ללא ידיעתם של ראש הממשלה, שר הביטחון, הרמטכ"ל ואלוף גונן". ועדה אגרנט מסרה לזעירא, כי בעניין זה היא נסמכת על העדויות של ראש מחלקת איסוף באמ"ן, ראש אמ"ן לשעבר אהרון יריב, ראש הממשלה, שר הביטחון, הרמטכ"ל, אלוף פיקוד דרום וקצין מודיעין של פיקוד דרום. עוד ביקשה הוועדה לדעת, מדוע לא העביר זעירא למונים עליו שורת התרעות קריטיות, כולל כאלה שהצביעו בבירור על כך שפני מצרים וסוריה למלחמה. מעיון בעדות של זעירא לאחר הוצאת מכתב האזהרה עולה בבירור, כי הוא לא נתן תשובות של ממש להאשמות אלה.

ממכתב האזהרה שהותר עתה לפרסום עולות שלוש נקודות מרכזיות: ראשית, ועדת אגרנט קבעה חד משמעית, "שאמצעי האיסוף המיוחדים, תעודת הביטוח נגד מתקפת פתע", לא הופעלו. יש לקוות (אם כי יש בכך אולי משום תמימות מסוימת), שהקביעה הזאת תשים קץ מעכשיו לטענות של הרוצים בטובת זעירא על

כך שהאמצעים כן הופעלו. שנית, הוועדה קבעה חד משמעית, שזעירא הסתיר מהממונים עליו את העובדה, שהתרת מלחמה אינה מגיעה מהאמצעים המיוחדים מפני שהוא לא הפעיל אותם. במלים אחרות, הוועדה מצאה שזעירא שיקר לממונים עליו כאשר נתן להם להבין שהאמצעים פועלים, אך אינם מניבים התרעות.

שלישית, הוועדה אמנם לא אמרה זאת מפורשות, אך מבין השיטין ברור, כי היא מצאה שזעירא שיקר גם לה בעדותו (תחת שבועה), כאשר הסתיר ממנה את העובדה שלא הפעיל את האמצעים ולא העביר מידע קריטי לממונים עליו, תוך כדי ייחוס הכישלון לגורם אחר.

אמירת שקר של זעירא, תחת שבועה, קיבלה ביטוי משפטי גם בפסיקת המשנה (בדימוס) לנשיא בית המשפט העליון, תיאודור אור, בבוררות שערך בעניין הדלפת זהותו של אשרף מרוואן לעיתונאים וגורמים בלתי מוסמכים אחרים. זעירא העיד תחת שבועה, כי לא הדליף. אור פסק ב-2007, חד משמעית, שזעירא כן הדליף.

למי שאין קושי לשקר לרמטכ"ל, לשר הביטחון ולשופטים עליונים, אין גם קושי לשקר, בלי למצמץ, לאנשי תקשורת, לאנשי אקדמיה, או בימי עיון. לכן הבעיה איננה הבעיה של זעירא, אלא של מראייניו, המקיימים אתו כל פעם "ראיון בלעדי" שבו הוא "פותח לראשונה את הפה" ו"סוגר חשבונות" — "אבל משקר.

יש גבול למה שמותר לעשות בשם הרייטינג. המלחמה ההיא, שנותרה צלקת כואבת בנפש ובגוף של הרבה ישראלים, מחייבת טיפול זהיר יותר. עיזבו את אלי זעירא והסיפורים שלו. את האמת לא תקבלו שם.

פרופ' בריוסף מלמד בבית הספר למדע המדינה באוניברסיטת חיפה

<http://www.haaretz.co.il/misc/article-print-page/.premium-1.2451262>